

2 pav. Mūro fragmentas M2 iš viršaus. I. Sadausko nuotr.

Fig. 2. Masonry wall fragment M2, as seen from above



3 pav. Muškietos skiltuvas iš ploto 2. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 3. The musket flint from area 2

0 2 cm

Plote 7 atidengtas mūrinės sienos pamatinės dalies fragmentas, siejamas su istorinės Radvilų rezidencijos teritorijoje stovėjusiu pastatu (2 pav.). Tikėtina, kad tai Š arba kitaip „kryžminio" rūmų korpuso fragmentas. Tyrimų rezultatai parodė, kad aptikti mūrinio užstatymo fragmentai tęsiasi už žvalgytų plotų ribų.

Tyrimų metu surasti ir inventorinti 79 radiniai – XVII–XX a. buitinės keramikos šukės, XVI–XVII a. neglazūruotų bei dengtų įvairiaspalve glazūra dubeninių ir plokštinių koklių fragmentai, XIX–XX a. sagos, titnaginis muškietos skiltuvas (3 pav.), antpirštis, papuošalų fragmentai ir kiti metaliniai dirbiniai. Aptiktos 6 XVIII–XX a. monetos. Radiniai perduoti LNM.

Žygimantų St. 3

In 2019, a field evaluation (6 test pits totalling 10 m^2) was conducted at the site of planned foundation waterproofing and deepening work on the plot at Žygimantų St. 3, Vilnius (Fig. 1). The evaluation recorded a 17th–20th-century cultural layer up to 0.1–2.6 m thick. The peat and sediment layers identified in test pits 1 and 6 may show that this was the site of the shore of one of the ponds in the garden of the Radvila residence. The bottom layer excavated in test pit 5, based on the finds discovered in it, formed in the 17th century. The 9 surveyed areas (a total of 80.6 m^2) recorded a 19th–20th-century cultural layer up to 0.6–1.9 m thick that had been disturbed in many places during previous earthworks. Peat and sediment layers dating to the first half or middle of the 19th century were recorded in places. Areas 4 and 7 contained fragments of first half of the 17th-century masonry structures (Fig. 2), which are connected with the buildings and fence that stood on the grounds of the historical Radvila residence. 16th–20th-century finds were collected: sherds of household pottery, fragments of 'bowl-shaped' (*Schüsselkacheln*) and panel (*Blattkacheln*) stove tiles, buttons, a musket flint (Fig. 3), a thimble, ornament fragments, and 6 coins.

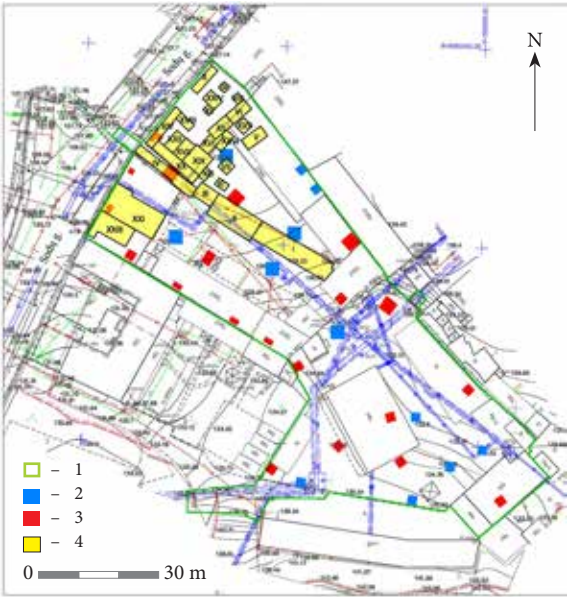
Liudvikas Vasiliauskas,
Vida Kliaugaitė,
Simona Širvydaitė-Šliupienė

Sodų gatvė 6

2019 m. gegužės – 2020 m. rugpjūčio mėnesiais vykdyti detalieji tyrimai bei žvalgymai Sodų g. 6 sklype, kuriame statomas gyvenamųjų namų kompleksas. Žvalgomieji tyrimai sklype atlikti 2016 ir 2018 m., iš viso ištirta 163,5 m^2. Žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad sklypo reljefas yra performuotas XX a.: sklypo PR dalyje kultūrinis sluoksnis nesusiformavęs arba neišlikęs dėl XX a. sklype vykdytos intensyvios ūkinės veiklos, o Š sklypo dalyje vertingas kultūrinis sluoksnis glūdi 1–1,5 m gylyje (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 348–349; *ATL 2018 metais*, 2019, p. 450–453).

Remiantis žvalgomųjų tyrimų rezultatais, sklype buvo atliekami įvairaus pobūdžio archeologiniai tyrimai – detalieji tyrimai ir žvalgymai. Žvalgymai atlikti visame sklype niveliuojant paviršių, permontuojant šiluminę trasą, demontuojant esamus nevertingus statinius, jų pamatus bei rūsį palei Sodų gatvę, įrengiant atraminę polių sieną bei prijungiant naujus komunikacijų tinklus prie jau esamų Sodų gatvėje. Iš viso iššvalgytas 5589 m^2 plotas. Sklypą niveliuojant esamas reljefas performuotas jį nužeminant iki H_{abs} 131,50 m sklypo PR dalyje ir 1 H_{abs} 27,45 m sklypo ŠV dalyje. Nukasti XX a. sluoksniai.

Detalieji tyrimai vykdyti Š sklypo dalyje, kur remiantis anksčiau atliktais tyrimais, žemiau H_{abs} 126,60 m yra išlikęs intensyvus XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis. Iš viso ištirtos 26 perkasos, bendras tyrimų plotas 694 m^2 (1 pav.). Pirmu etapu ištirtose 4 perkasose (I–IV) gana intensyvus kultūrinis sluoksnis aptiktas arčiau Sodų gatvės (iki 24 m nuo gatvės į kiemą). Galima išskirti 3 jo horizontus: viršutinį pilkos žemės sluoksnį, datuojamą XIX a., vidurinį smėlio, persimaišiusio su pilka žeme ir negausiais XVI–XVII a. radiniais sluoksnį, suformuotą žemės judinimo darbų metu taip suardant ir apatinį šviesiai pilkos smėlingos žemės sluoksnį, susiformavusį XVI a. pabaigoje – XVII (XVIII?) a. Giliau į kiemą viršutinis ir apatinis sluoksniai susilieja į vieną neintensyvų P kryptimi plonėjantį kultūrinio sluoksnio horizontą su negausiais XVI–XIX a. radiniais, leidžiantį spėti čia buvus daržų ar sodų teritoriją. Vietomis kultūrinis sluoksnis smarkiai apardytas tiesiant šiuolaikines komunikacijas (vandentiekį, šiluminę trasą). Įžemyje fiksuota ūkinių duobių, griovių, medinės konstrukcijos (kuolų tvoros?) liekanų bei kitų neaiškios paskirties objektų. Radinius sudarė daugiausia žiestos neglazūruotos keramikos šukės, smulkios Kielcų keramikos šukelės, taip pat XIX a. fajanso fragmentai, pavienės



1 pav. Situacijos planas: 1 – tiriamas sklypas; 2 – 2016 m. tirti šurfai; 3 – 2018 m. tirti šurfai; 4 – 2019–2020 m. tirtos perkasos. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – investigated plot; 2 – 2016 test pits; 3 – 2018 test pits; 4 – 2019–2020 trenches

keraminių plytų duženos, keletas smulkių plokštinių koklių bei plokščiųjų ir olandiškų čerpių fragmentų, įvairios geležinės vinys, apvaliosios kulkos ir kita. Paminėtini žalvariniai žiedai su stiklo akutėmis, taip pat žiedas išplatinta priekine dalimi, puoštas reljefiniu gėlės žiedu (?), stačiatikių (?) medalionas, peilio geležtė, Žygimanto Augusto pusgrašis, Gustavo Adolfo šilingas, Nikolajaus I 2 kapeikos. Arčiau gatvės išskirtame apatiniame pilkos žemės sluoksnyje aptikta gana stambių XVI a. pabaigos – XVII a. puodų šukių, smulkesnių puodyninių koklių fragmentų. Komunikacijų suardymuose aptiktas Aleksandro Jogailaičio denaras (?), Zigmanto Vazos grašis, Jono Kazimiero, Kristinos šilingai, taip pat naujesnių (Lenkijos, Vokietijos Trečiojo Reicho, tarybinių) monetų.

Remiantis šių tyrimų rezultatais, tolesni detalieji tyrimai Š sklypo dalyje vykdyti pastatų pamatų polių vietose. Polių išsidėstymas lėmė gana chaotišką archeologinių perkasų padėtį. Detalieji tyrimai pamatų polių vietose patvirtino žvalgomųjų tyrimų metu nustatytą informaciją apie kultūrinį sluoksnį. Jis aptiktas perkasose, tirtose kieme, o po demontuotais pastatais kultūrinis sluoksnis beveik neišlikęs, stipriai apardytas XIX–XX a. pastato statybos bei įvairių jo perstatymų metu, įrengiant rūsius.

Demontavus pastatus aptikta iki šiol nežinoto mūrinio užstatymo liekanų (2 pav.). Tiriamose perkasose XIV, XX, XXII ir XXVII rasta rūsio, stovėjusio palei gatvę, liekanų. Rūsio skliautas nugriautas, jo mūro fragmentų prikritę į rūsio vidų kartu su rudos žemės užpildu su XVIII(?)–XIX a. radiniais. Rūsio šoninės sienos mūrytos iš raudonų keraminių plytų, apačioje kartu su stambiais akmenimis, galinės sienos – plytų–akmens mūro. Patalpa stačiakampio plano, 5,7x3,5 m dydžio, ją išilgai dalija XIX a. statyto Š korpuso sienos arkinis pamatas. Į rūsį buvo patenkama laipteliais nuo gatvės pusės. Rūsio grindys grįstos akmenimis. Grindinys PR rūsio gale apardytas greičiausiai XIX a. statant minėtą arkinį pamatą. Tarp grindinio akmenų aptiktas Jono Kazimiero šilingas. Tai leistų datuoti rūsį XVII a. II puse.



2 pav. Rūsio liekanos perkasoje XXII. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 2. The remains of the basement in trench XXII

Perkasoje XXIV, XVIII a. datuojamo registrinio rūsio (UK 42233) ŠR pusėje aptiktas priestatas ties buvusiu įėjimu į rūsį. Priestato dydis nežinomas, nes atidengta tik jo PR dalis. Jo plotis PV–ŠR kryptimi siekė iki 2–2,6 m, patalpos – 1,3 m. Patalpa užpildyta maišyta ruda bei pilka žeme, su gausiomis statybinėmis atliekomis bei XIX a. radiniais. Grindys grįstos akmenimis, surištais moliu. Fiksuotų sienų apatinė dalis akmenų–plytų, rištų kalkių skiediniu, mūro, viršutinė dalis apmūryta įvairaus dydžio keraminėmis plytomis, surištomis molio skiediniu. Panašu, kad pirminė rūsio priestato patalpa XIX a. perdaryta į laiptinę.

Naujai statomo rūsio vietoje, perkasose XXI ir XXIII aptiktos stipriai apardyto XVI a. pabaigos – XVII a. kultūrinio sluoksnio likučiai ir džiovinimo krosnies liekanos (3 pav.). Krosnies išlikusi tik galinė dalis, priekrosnis su pakura nukastas XIX a. įrengiant rūsį. Krosnis mūryta iš raudonų ir gelsvų keraminių plytų, dalis kurių yra su braukomis, rištų molio skiediniu. Preparuojant krosnies degimo kamerą aptikta šiek tiek buitinės keramikos smulkių šukių, XVII a. datuojamas koklio fragmentas.

Jie neapdegę, patekę į krosnį jau nutraukus jos eksploataciją. Pagal archeologinę medžiagą krosnis preliminariai datuojama XVI a. pabaiga – XVII a. viduriu. Atidengus krosnį, atliktas 3D skenavimas, gauti 3D vaizdai sugeneruoti į ortofotografiją.

2019–2020 m. archeologiniai tyrimų duomenys rodo, kad sklypas naudotas nuo XVI a. pabaigos. Gana intensyvus XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis bei to laikotarpio užstatymo liekanos aptiktos arčiau Sodų gatvės. Atokiau nuo gatvės buvusi sklypo dalis tuo metu greičiausiai buvo daržų ar sodų teritorija.

Sodų St. 6

In 2019–2020, 5589 m^2 were surveyed and 694 m^2 excavated on the plot at Sodų St. 6 (Fig. 1). Based on the archaeological investigation data, the plot has been used since the late 16th century. A fairly rich cultural layer was discovered closer to Sodų Street (up to 24 m from the street in the direction of the courtyard). It is possible to distinguish 3 horizons: an upper, grey soil layer dating to the mid-19th century, a layer of sand mixed with grey soil that contains sparse 16th–17th-century finds and was formed through earthwork-related disturbances, and a bottom, light grey sandy soil layer that was formed in the late 16th–17th (18th) centuries. Further towards the courtyard, the upper and bottom layers combine into one poor cultural layer horizon that thins out towards to the S and contains sparse 16th–19th-century finds, indicating that a garden or orchard existed at this location. The investigation also revealed a hitherto unknown masonry structure, the remains of a 17th–18th-century basement as well as part of a late 16th–17th-century drying oven (Figs. 2, 3), information which supplemented the cartographic and historical knowledge hitherto possessed about present-day Sodų Street.



3 pav. Preparuojama džiovinimo krosnis. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 3. The drying oven during excavation

Vitalija Veževičienė,
Eimantas Aranauskas

T. Kosciuškos gatvė 32

2019–2020 m. ruošiantis statyboms T. Kosciuškos gatvės sklype 32, prieš vykdant grunto kasimo darbus arba jų metu KVP atliko žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus – ištyrė apie 416 m^2 dydžio plotą (1 pav.). Iš istorinių duomenų yra žinoma, jog Antakalnio priemiestis formavosi nuo XVI a. Dėl gražios gamtos ir kitų priežasčių jame kūrėsi bei savo rezidencijas statėsi LDK didikai. Tam tikru laikotarpiu ne visiškai aiškioje ir apibrėžtoje teritorijoje, tai yra tyrinėto sklypo aplinkoje, atsirado termino *Kinija*, arba *kiniškieji sodai* vartojimo tradicija. Remiantis V. Zahorskio tarpukariu sudarytais rankraštiniais Antakalnio planais (1808 m. plano pagrindu), akivaizdu, kad vietovės ribos buvo gana plačios – plane visa teritorija nuo Šv. Petro ir Povilo bažnyčios iki Sluškų rūmų įvardyta kaip *Chiny* (tokio pavadinimo ištakų galbūt reikėtų ieškoti XVII–XVIII a. didikų rezidencinių sodų kiniško stiliaus tradicijoje).